

Kültürümüzde Türkü

Sempozyumu Bildirileri

22-25 Ekim 2011

- I -

Sivas
1000 temel
eser

SİVAS VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜHÜRÜĞÜ

Kültürümünde Türkü Sempozyumu Bildirileri

Sivas - 22-25 Ekim 2011

1. Cilt

SİVAS - 2013

KÜLTÜRÜMÜZDE TÜRKÜ SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ
(22-25 EKİM 2011)

SİVAS 1000 TEMEL ESER
No: 21

ISBN 978-605 149-487-6 (Tk)
ISBN 978 605-149488-3 (l.c)

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Hüseyin AKKAYA
Prof. Dr. Bilal YÜCEL
Prof. Dr. Recep TOPARLI
Prof. Dr. Şeref BOYRAZ
Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ
Doç. Dr. Galip EKEN
Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA
Yrd. Doç. Dr. Berat DEMİRCİ
Müşgan UÇER
İsmail Hakkı ACAR
Av. Haluk ÇAGDAŞ
İbrahim YASAK
Tekin ŞENER

Editör

Kadir PÜRLÜ

Tashih

Sefer S. BABACAN, Sibel .İ., KYÜZ Ali Rıza AKYÜZ

Ses Çözümlmeleri

Mehmet CEBECİOĞLU, Eyüp ESKİÇ Ali Rıza AKYÜZ

Fotoğraflar

Ertuğrul ÖZKANAT, Adnan PERÇİN, Şemseddin ELMAS

Tasarım - Baskı

Es Ofset Matbaacılık SİVAS 0 346 221 17 55
SİVAS- 2013

İletişim

İİ Kültür ve Turizm Müdürlüğü - Atatürk Kültür Merkezi! SİVAS

Telefon: 0346223 5908
Belgegeçer: 0 346 223 92 99
Elektronik Posta: iktm58@kultur.gov.tr
www.sivaskulturturizm.gov.tr

Yayımlanan bildiri metinlerdeki hukuki sorumluluk, ırnla ve noktalama konusundaki tutumlar yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

Takdim
Sunuş
Önsöz

Sempozyum Kurulları / 14
Sempozyum Çalışma Programı / 15
Etkinlikler / 24

Sempozyum Açılış Konuşmaları

Kadir PÜRLÜ, ıı Kültür ve Turizm Müdürü / 25
Dr. Mehmet ÖZBEK, Sanatçı / 27
Prof. Dr. İlyas DÖKMETAŞ, Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü / 29
Doğan ÜRGÜP, Sivas Belediye Başkanı / 31
Nihat GÜL, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı / 33
Ali KOLAT, Sivas Valisi / 37
Prof. Dr. Metin EKİCİ'nin Açılış Bildirisi / 39

Bildiriler

1. Oturum: Türkülerin Felsefi ve Kültürel Özellikleri

Prof. Dr. Metin EKİCİ
Türkü incelemelerinin Yöntemi Üzerinde Bir Değerlendirme / 43

Prof. Dr. H. Ömer ÖZDEN
Türkülerimize Felsefi Bir Bakış / 51

Dr. Süleyman ŞENEİ
Türkünün Tanıkları ve Türkü Algısında Değişimler / 65

Elmira MEMMEDOVA
Türkülerin Birleştirici Gücü Bağlamında Türk Halklarının Entegrasyonu ve
Türkçenin Gelişimi / 93

Veysel ŞAHİN
Kültürel Bellek Mekanı Olarak Türküler / 103

Selahattin KUŞCU
Türkü Bizim Kültür Kodlarımızdır / 113

Kültürel Bellek Mekanı Olarak Türküler

Dr. Veyssel ŞAHİN *

Evrenin ruhunu kendilik değerleri ile birleştiren türküler, bize geçmişin deneyim ve bilgeliklerini sunar. Böylece kişicli/Türk milleti, varlığını sese ve melodiye dönüştürerek şimdide yaşar. Soylu bir rüyanın örtük ve gizli şifrelerini barındıran türküler, kültürel bellek mekanlarını kurup oluşturmamızda yardımcı olmasının yanında, kendi olma bilincine ulaşmamıza yardımcı olur.

Mitik anlamda geçmişin kutsal ve örtük öyküsünü şimdide yaşatan türküler, Türk milletinin varlık alanlarını da kendi diliyle genişletip sınırları aşmasını sağlar. Böylece insan da bu büyümlü kültürel bellek mekanı sayesinde, zaman ve mekanı aşarak bütün insanlığın adına düş kurar. Türkler, mikro kozmik anlamda ait olduğu kavmin kolektif bilinçdışı ve bilinçaltının bir aynası olarak kendi toplumlarının öyküsünü anlattıkça kozmosun mitik öyküsü ne yeniden göndergelerde bulunur.

Türk milletinin tarihsel sesi olan türküler, her yakıldığı ve yankılandığı yeri içtenlik mekanına dönüştürerek dilimizi, kültürümüzü ve ontolojik olarak varlık alanlarımızı genişletir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Türk, kültürel bellek, varlık alanı, kendilik değerleri, içtenlik mekanı, tarihsellik.

Giriş

Evrenin ruhunu ontolojik anlamda kendi ruhuyla bütünleştiren insan,

* Fırat Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi. ELAZIG.
Email:veysselsahin68@mynet.com.tr

yaşamak için durmadan kendine ait değerler yaratır. Yaratılan her kendilik değeri, ait olduğu toplumun bir parçası ve onu kendilik ekseninde tutan koruyucu bir güçtür. Bu güç sayesinde insan, dünya üzerinde bir farkındalıklar bütünü yaratarak kime ve nereye ait olduğunu kavrar. Bu kavrayış özünde, dünyaya köksalmak ve onu anlamlı kılmaktır. Dünyayı anlamlandırmanın en derin fenomenolojisi ise dildir. *"Milli kimliğin en önemli belirleyicisi ve en önemli temsilcisi"* (Buran, 2008: 1 18) olan dil, insanı evrende diğer canlılardan ayıran en önemli unsurdur. insanı, zamansal ve mekansal boyuta geçmişten geleceğe taşıyan dil, insanın varlık sınırlarını kavramasını sağlayan bir değerler bütünüdür. Bu bütün içinde yansımaları bularak kendi içinde oturmasını öğrenen insan, o dilin varlık alanını güçlendirmek için yeni atılımlarda bulunur.

Türk dilinin kendilik değerleri ve varlık alanını en geniş anlamıyla içeren ve içselleştiren türk, masal, destan, halk hikayesi, mani, ninni ve bilmece, gibi edebi türler, Türk milletinin en önemli bellek mekanlarıdır. Bu kültürel bellek mekanları, *"hem sosyal hem de zaman boyutta birleştirici ve bağlayıcıdır. Ortak deneyim, beklenti ve eylem mekenleriride "sembolik anlam dünyası" yaratarak, birleştirici ve bağlayıcı gücüyle güven ve dayanak imkanı sağlayarak insanları birbirine bağlar."* (Assmann, 2001 :21).

Kültürel bellek mekanı, felsefik olarak insan belleğinin dış boyutlarıdır. insan kültürel bellek mekanları sayesinde, kendi değerlerini geleceğe devreder. Nitekim kültürel bellek mekanı, kendi olmanın bir ön koşuludur. Zira hiçbir şey, geçmişin oluşması ve geleceğe devredilmesi kadar kolay değildir. Bu açıdan tür-küler, Türk milletinin geçmiş yaşantıları ve bilgeliklerini, Türkçenin varlık alanı içinde geçmişten şimdiye ve şimdiden de gelecek kuşağa taşıyan edebi türdür.

Evrenin büyüğü ve ritmi k ruhunu kendi bütünlüğü içinde eriten türküler, Türk milletinin varlığı ve varlık alanını da ses ve melodiye dönüştürür. Bu dönüşüm kaynağını, Türk milletinin yaratıcı bilinç ve muhayyilesinden alır ve dünyaya yeni oturma, katılma alanları açar. Açılan her yeni oturma ve katılma alanı, Türk milletinin kültürel zaman kurgusunu, kendi olana yönlendirir ve ona tab, olanlar arasında bir duygudaşlık bağı yaratır. Bu büyüğü duygudaşlık dünyasına girebilmek için, o bellek mekanının değerler düzleminin dilini, yaşam biçimini ve kültürel kodlarını iyi bilmek gerekir. Nitekim *"insana tarihselliğini kazandıran. duyumsatan erişirici niteliğiyle türküler, ontolojik varlık alanı"* (Korkmaz, 2008 129) olarak köksel hatırlatmayı kolaylaştırır. Böylece birey ve toplum, kendi öz imgelerini kullanarak yalıtıklaşıp, problem yitimine uğramaktan kurtulur. Türküler bu yönüyle bir anlam ve değer aktarıcıdır. Kişi aktarılan sıcak kendilik değerlerini türkülerin içinde sıkıştırılmış bir şekilde bulur ve yitip gitmek kurtulur. Ünlü şairimiz Bedri Rahmi Eyüboğlu *"Türküler Dolusu"* adlı şiirinde türkülerin önemir şöyle ifade eder.

"Ah bu türküler
 Türkülerimiz
 Ana sütü gibi candan
 Ana sütü gibi temiz
 Türkülerde tüter dağ dağ, yayla yayla
 Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.
 Ah bu turkuler. köy türküleri
 Dilimizin tuzu biberi
 Memleket ahvalini onlardan sor
 Kitaplarda değil, türkülerde ara
 Yemen'i Öleni, ketenı. gidip gelmeyi ...
 Ben türkülerden aldım haberi.
 Ah bu turkuler. köy türküleri
 Mis gibi insan kokar mis gibi toprak"
 (Parlatır, 2003: 114-116)

Kendi sesini türkülerin sade ve içten anlatımında bulan şair, yaşamın kutsal ve geleneksel aktarımlarını dilin büyüğü dünyasında yeniden keşfeder. Zira türküler, ana sütü gibi temiz, sıcak ve besleyici, buram buram tarih ve memleket kokar. Eyüboğlu da aklın yüce ve büyüğü yaratımı olan türküler, taşıyıcı bir içtenlik mekanı ele alarak memleketin tarihsel bir vesikası olarak değerlendirir.

Mitik anlamda geçmişin kutsal ve örtük öyküsünü şimdide yaşatan türküler, Türk milletinin varlık alanlarını da kendi diliyle genişletip sınırları aşmasına katkıda bulunur. İnsan da bu zengin kurucu kültürel bellek mekanı sayesinde, zaman ve mekanı aşarak bütün insanlığın adına düş kurar.

Mikro kozmik anlamda ait olduğu kavmin kolektif bilinçdışı ve bilinçaltının aynası olan türküler, kendi topraklarının öyküsünü anlattıkça kozmosun -insanın- mitik öyküsü ne yeniden göndergelerde bulunur.

Bellek mekanı olarak türküler, savaş, ayrılık, hüznün, aşk, gelenek ve görenekleri simgelerin gizli diliyle bize sunar. Nitekim her türkü, bir yaşanılmışlığın ve deneyimin sonucu ortaya çıkar. Örneğin Nesimi'ye ait olan "*Barıştan Yana*" adlı türkü, savaşın yıkıcı olduğunu kendi dili ve imge dünyasıyla bütün dünyaya haykırır.

*Yaşayan insanlar el ele verip
 Türküler söylesin barıştan yana
 Dünya cennetinden çiçekler derip
 Türküler söylesin barıştan yana
 Uluslar anlaşsın savaş olmasın
 İnsanlar yürekten yara" olmasın*

Sözlükte savaşım eser kalmamış

Türküler söylesin barıştan yana"

(Alptekin-Sakaoglu, 2006: 229)

Savaşın, insan bilminde oluşturduğu tahribat, açtığı yara, bütün dünyamı karanlık ve yaşamıyaz bir yere dönmüşmesine sebep olduğu gibi, mutlulukların da ötelenmesine nedem olur. Yarattığı ve evrensel bir atılımda savaşın dili ve yıkıcılığını insan bilminde yok etmeye çalışan Nesimi, dünyanın bir çiçek bahçesine dönmüşliğini ister. Barıştan yana türkülerin okundığı bir dünyada, yeni nesillerin, barış türkülerini söyleyerek geleceğe koşmasını arzular. Bunu da kendi varlık alanı olan türkülerinin içinde eritmek, evrensel anlamda bütün dünyanın düşümü görmektir. Gelecek kuşaklara, el ele yaşamam, ne kadar önemli olduğunu belirten "*Barıştan Yana*" adlı türkü, dünyada savaş dili yerine mutlaka ama mutlaka barışın dilinin kullanılmasını gerektğini belirtir. Bu bağlamda türküler bize, barış ve insan sevgisini salık verir.

Ait olduğu halkım, timsel varlığını içinde taşıyan türküler, o halkın kültürel ve tarihsel kodlarını da içinde barındırır. Bu açıdan türküler, bir anlam aktarıcı, taşıyıcı ve kurucudur. Aşık Veysel'im; "*Kara Toprak*" adlı türküsü, ataların dünyaya bakışı ve dünya yaşantısını ele alışı açısından önemlidir.

"Dost dost diye nicesime sarıldım

Benim sadık yârim kara topraktır

Beyhude dolandım boşa yoruldum

Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzel/terse bağlandım kaldım

Ne bir vefa göndüm ne fayda buldum

Her türlü isteğim kara topraktan aldım

Benim sadık yârim kara topraktır."

(Alptekin, 2004: 246)

Bir kültürel bellek mekânı olarak "*Kara Toprak*" türküsü, milletin ve insanlığın toprakda olan ilişkisinin mitik bir öyküsüdür. Bu öykü, deneyimlenme yolu ile öğrenilmiş olup, kendisini okuyan herkese insan-toprak ilişkisini açarlar. Fenomenik açıdan toprak, insanın kendisi, dünyadaki yüzüdür. Aşık Veysel de toprağı, evrensel anlamda kişinin yegâne dostu olarak görür. Nitelikli arketipsel açıdan toprak, anne rahmi, "*anima*" (Fordham, 2004: 67-68), doğrudan, besleyici ve kuşatıcıdır. Bütün anlatılarda ülkü değerleri temsil eden toprak, "kara" sıfatıyla metafizik bir bellek mekânına dönmüşür. Türklerde de dünya ve toprak, bir dost, anlam taşıyıcı bir unsur olarak anlamlandırılır. "Sarılmak, sadık, dost, bağlanmak, fayda, yar"; gibi açar ibareler, toprak anamın, insan zihninde çağırışın değeri en belirgin olan özellikleridir. insanın, doğrudan ölüme kadar fiziksel

ve tinsel açıdan oturma yeri olan toprak, kültürel bellek mekanı olan türkülerde emek, saygı ve sevgi ile anılır. Daha sonraki kuşaklarca da bu yönde anılması telkin edilir. Bu yönüyle "Kara Toprak" ile insanın kaderi evrensel anlamda bütün insanlığın öyküsünü anlatılır. Zira yaşamın sonluluğu, insanın toprak ile kurduğu ilişkiyi bir emek ve saygı bağlamında ele alınması gerektiği belirtilir. "Kara Toprak" adlı türküde de dönüştürücü güç olarak ele alınan toprak, bizi kendimize davet eden en önemli değerler bütünüdür.

Türküler, çağın ruhunu geçmişin bilgelikleriyle birleştiren, zengin bir anlatıma sahiptir. Geçmişin bilgelikle dolu sırlarını ataların sembolik söylemi ile günümüze taşıyan türküler, bize kendimiz olma ve kendilik değerlerimize sahip çıkmayı öğütler. Toplumsal anlamda bizi yitip gitmek ve ötekileşmekten koruyan türküler. yaşanan toplumsal çöküşleri de belleğinde barındırır. Bireysel ölümleri. toplumsal tinde canlı tutan türküler, ait olduğu dilin ve toplumun hafızasıdır. Kaya, "Türk mil/eti zaferden zafere koşarken yahut imkansızlıklar yüzünden yaşanan mağlubiyetler sırasında duygulandı, tıyecenlerini coşkularını türkülerle dile getirir." (Kaya, 1999: 181) diyerek toplumsal hafızanın mekanı olan türkülerin işlevselliğini vurgular. Ünlü "Yemen Türküsü" de dönemde yaşanan tarihsel olayı toplumsal hafızada canlı tutar. Nitekim türküler, her zaman bize uyanık kalmayı ve ataların geçmişte yaşadıklarını aktarır. Bir göndergeler bütünü olarak "Yemen Türküsü" de savaşa gidenlerle ve geride kalanların acılarını, sürekli tarihsel belleğimizde canlı tutar.

*"Havada bulutyok bu ne dumandır
Mahlede ölümyok bu ne şivendir
Şu Yemen el/eri ne deyamandır
Adı Yemen'dirgütü çemendir
Giden gelmiyor acep nedendir"*
(Kaya, 1999: 182)

Toplumsal anlamda Türk halkının yaşam bildirisi olan "Yemen Türküsü", tarihsel bir anıt gibi Türk tarihi içinde acı ve hüznüyle yerini alır. Kendi ölüm ve acılarını unutarak başka bir milletin yardımına koşan Türk halkı, askeri "Yemen Türküsü" her dile gelişinde o simgesel yolculuğa tekrar çıkar. Kendi sınırlarına binlerce kilometre uzak olan Yemen'e ulaşmak ve oradaki insanları savunmak için büyük bir mücadelenin içine giren Türk askeri, bu türküyle tekrardan anılır. Zira yalnız anılarımızı değil, içimizde taşıdığımız bütün atılımcı ruhu da bu türküyle Yemen'in sınırlarına katarız. Türkü bu yönüyle tarihsel göndermelerde bulunarak Türk milletinin bilinçaltında yatan sembolleri de açığa vurur. Kültürel bellek mekanı olan türküler. insana tarihselliğini duyumsatan, ontolojik bir varlaşma alanıdır. Bu alan, her anımsamada kendini biraz daha canlı kılar. Böylece toplum, kendi dili, geleneği ve yaşam biçimini yeniden oluşturur.

Yaşamın sonluluğunu dilin sonsuzluğu ile kucaklayan türküler, ölümlü insanı da toplumsal belleğe taşıyarak onu ebedî kılar. Özellikle metin içinde geçen mahlaslar ve türkünün adına yakıldığı kişiler, zaman ve mekanda ölümsüzleşerek milletin bilinci ve belleğinde sonsuza dek yaşar. Karacaoğlu, Gevheri, Ercişli Emrah, Aşık Ömer, Ruhsafi. Aşık Diyarı, Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Aşık Mahsunî Şerif, Aşık Veysel, Ozan Arif Hacı Taştan vb. gibi türkü dostları, saz ve nağmenin her teline dokunuşunda kendilerini ölümsüzleştirir. Örneğin Karacaoğlu (1606,1636-1686) yılları arasında yaşamasına rağmen yazdığı, yaktığı türküler onu kültürel bellek mekanlarındandır silinmekten kurtarır. Eserlerinde hiçbir sanat endişesi taşımayan Karacaoğlu'nun, hayatı türkülerinde bütün yönleriyle yer alır. Zira türkü yakmak, aşık olmayı, aşık olmak ise yanmayı, yanıp dünyanın rüyasını görüp onun sesi olmayı gerektirir.

*"Karacaoğlu eğmelerin
Gönül sevmez değmelerin,
ilikleşmiş düğmelerin
Çözer Elif Elif deyî."*

(Alptekin, Sakaoğlu, 2006: 61)

Karacaoğlu'nun sesinde evrenin saklı bilgelikleri ve erdemi, onu dinleyen herkes tarafından bir kendilik değerine dönüştürülür. Yaşamın kutsal öyküsünü, kendi iç yangınıyla bütünleştiren Karacaoğlu, gönül kapısını tek tek, bir bir ehli hakikate açar. Her iliklenmiş düğme, bireyin kemale erişmesinde bir eşiktir. Eşikler ise "Elif" açar ibaresi ile açılır. Nitekim "Elif" simgesi "Mutlak Ben" in yani Allah'ın kendisidir. Ancak aşık ile maşuk bu iklimde "Elif" ile bütünleşerek varlığını ruhsal anlamda tamliğe ulaştırır.

Kültürel bellek mekanı olarak simgelerin diliyle "köken örnekler" (Lings, 2003: 12) hakkında bilgi veren türküler, dünyadaki yitik tamlığı da hatırlatır. Evrenin taşıyıcı ve aktarıcı bilinci olan insan, içinde taşıdığı köken örneklerinin yardımıyla bir başkasına dön(üş)mek-öteki olmaktan kurtulur. Yaşamın sıradanlığı içinde "bölünen insan bilinci" (Jung, 1999:97), kültürel bellek mekanı olan türküler vasıtasıyla tamliğe ulaşarak bölünmekten kurtulur. Böylece bireyin varoluşsal atılımları, toplumsal varoluşa dönüşür. Bu dönüşümle toplum, mimetik belleklerinin "temel ontolojik güvenliğini" (Laing, 1993:41) sağlar ve kendi benliğini tanır, tanıdıkça da ataların ruhunu keşfeder. Atalar kültürünün bilinci ve ruhunu keşfettikçe de içinde taşıdığı içtenlik değerleri ve imgeleriyle yüz yüze gelir.

Kültürel ve tarihsel boyutlarıyla simgesel kodlar dizgesi olan türküler, bir içtenlikler bütünüdür. Türkülerdeki içtenlik imgeleri, aşk, sevgi, ayrılık, ölüm, yitlik, cömertlik, yardımseverliğe dönüştükçe, yerelden evrensele genişleyen bir perspektifle bütün insanlığı kucaklar. Bu bağlamda türküler, bireyin dünya üze-

rindeki varoluş serüvenini derin bir anlatımla ele alır. Aşk, sevgi ve ayrılık ise bu uzun süreçte duyguların en derin acısı, türkülerin en yanık olanıdır. Erzurumlu Emrah'a ait *"Ela gözlerini sevdiğim dilber"* adlı türkü buna güzel bir örnek teşkil eder.

*"Ela gözlerini sevdiğim dilber
Sen benim derdimden deva bilmezsin
Sen nasıl tabipsin, yoktur ilacın
Yürekte yaramı sarabilmezsin.
(Köprülü, 2004: 639)*

içtenlik değerleri ve imgelerini sade bir dil ile ortaya koyan türkü, aşkın yakıcılığını, sevgilinin ateşten ela gözlerinde bulur. Çünkü göz, gönül kalesine açılan en derin ve önemli kapıdır. Sevgili, aşığı ela gözleriyle kendi kalp kalesine alır ve orda kendisine tutsak eder. Aşık, göz ile sevdiği dilber arasında böylece iletişim kurar. Ancak sevgili kendisine umarsızca bağlı olan kişiye yüz vermez. Aşık ile maşuk arasındaki bu hazin durum, hasta ile doktor arasındaki ilişki ile özdeşleştirilir. Doktor, hastanın tedavisini yapan onu sağlığına kavuşturan kişidir. Ancak aşık, sevgilisinin aşk acısına deva bulmak yerine onun aşk ateşini iyice artırır. Halk edebiyatında psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla derin bir şekilde ele alınan aşk ile sevgili ilişkisi, ela gözlü dilberin kimliğinde yeniden dile getirilerek, aşık olan ve bu aşktan yanan kişilerin sözcüsü haline gelir. Zira türkü yakmak, onu yakan için, yaktığı şeye dönüşüp onda yanmayı gerektirir. Türküler, bu yönüyle en iyi aşk/sevgi, ayrılık, savaş vb gibi öyküleri içinde barındırır. Kendisinden önce yaşanmış aşkların acısını büyüklü ve ritmi k sesle içlerinde duyan dinleyici ya da günümüz aşıkları, yalın ve simgesel anlatımıyla aşk ve onun merhalelerini yeniden okuyarak anlamlandırır.

Anonim dünyanın büyüklü ve güzel ürünleri olan türküler, fenomenolojik açıdan insanın dünya üzerinde kurduğu, oluşturduğu ilişkiler ağını ele alır. Türkü, taşıdığı birincil anlamının dışında bir üst anlatım olarak bireyin ve ataların dünya üzerindeki atılımlarını, rüya, hayal ve dönüşümlerini içerir. Her türkü farklı bir kimliğe sahiptir. Müstakil olarak ele alındığında ise kendi içinde bir öyküsü olduğu ortaya çıkar. Bu bağlamda bütün insanlığın şarkısını yeryüzüne fısıldayan türküler, bireysel varoluşun da bir gerekliliğidir.

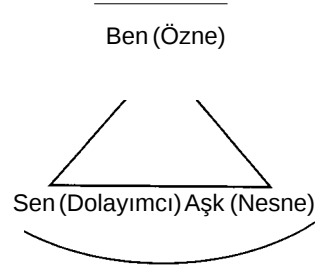
Bireyin, dünya üzerindeki yolculuğunu anlatan *"Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık"* adlı türkü, bireyin- kahramanın bireyselleşme sürecinde yaşadıklarını bilincimize kazır.

*"Yüce dağ başında yanar bir ışık
Düşmüşüm derdine olmuşum aşık
Ağ buğday benizli zülfü doleşik*

"Dividim ka/emim yazanm
Böy/e bir yavrunun derdi var bende
Yar bende oy bende
Ana ben gidiyom sen hemen ağ/a
Yar ağ/a dön ağ/a"

(Özbek, 1975: 256-257)

Bireyin, dünya üzerinde serüvenini kendi içtenlik imgeleriyle ortaya koyan türkü, dünyayı bir oturma yeri haline getiren insanın bu süreçte yaşadıklarını içerir. Genel bağlamda "ben", "sen" ve "aşk" ibareleri üzerine kurulan türküde oluşturulan üçgen arzu, özne yani "ben'in. "aşk" nesnesi vasıtasıyla "sen" (dolayım) de erimesine neden olur. "Ben", türkünün yönlendirici gücüdür (Girard, 2001: 82-83). Atılım ve yönelişler, "ben'rlen "sana" doğru akarak aşağıdaki daimi türkü üçgenini oluşturur. Aşağıdaki daimi türkü üçgeni, evrensel anlamda dünya yolcuğuna devam eden insanın yatay ve dikey boyutlarıyla ontolojik sınırlarını gösterir.

Türküde özne, konumundaki "ben", dolayımıcısı olan "sen'rlle bütünleş-tikçe aşk yani nesne, derin bir yapıya dönüşür. Zira bütün yolculuklar, evrensel anlamda yüce dağ başı olarak adlandırılan dünyada, bir ışık- bilgilenme süreci- bir yansımadır. Bu yolculukta düşmek, kaçınılmaz olarak insanın başına gelecek olandır. Türküde özne konumundaki "kahramanın hayatı, gerçek bireyselliğin somutlanması olmaktan çok bireyselliğin, doğumun habercisidir." (Harkheimer, 2008: 147) insanın bireysel doğumunun habercisi olan dünyaya sürçme ve bu sürçme sonrasında cennet bahçesinden kovulup "Mutlak Ben" de kayboluşu, aşk acısını derinleştirir. Simgesel anlamda sevgilinin yani "sen"!n, aşkla bizleşmesi, yarin buğday renkli yüzünde mübarekleştirilir. Buğday, emek, ekmek ve kutsal olanı simgeler. Sevgilinin yüzünün buğday kutsalına benzetilmesi, ona saygı ve sevgi gösterilmesi gerektiği vurgular. Bu süreçte buğday renkli kutsal (sevgili) yüz, aşk arzusuyla divit ve kalemin ucunda metinleştikçe dünya yolcuğu kahra-man veya özne açısından trajikleşir. Bu yönüyle türküler, yatay boyutuyla halin, yani şimdinin yaşanan görüntüleri, dikey boyutuyla ise zamanla değişmeyen ezeli hakikatlerin kendisidir. Türkülerin dilinde sese dönüşen bu ezeli hakikat, bütün yakın ve uzak geçmişin gelecekteki tohumu haline gelerek varlık ile özü

arasında bir bağ kurar.

Sonuç olarak *"hayatın sürekliliği içinde bir yığın değişmeye rağmen daimi kalan yanımızı ifade eden"* (Tanpınar, 2000: 329) türküler, evrenin **kurucu** bilinci olan insanın öyküsünü mitik bir enerji ile geçmişten şimdiye, şimdiden geleceğe taşıyarak yaşanılmışlıkları bir deneyimler belleğine dönüştürür. Her deneyimsel öğreti, evrene ruhu sinen insan için bir simgesel dönüşümdür. Bu dönüşümde birey ve toplum, ontolojik anlamda kendini sonsuza kadar varlaştıran soylu bir canlı haline gelir.

Kültürel bellek mekanı olarak *"mitolojik dönemden günümüze uzanan uzun ince bir çizgide Türklerin sosyal, siyasi ve kültürel hayatının her safhasında ve sayfasında yer alan."* (Yakıcı, 2007: 13) türküler, atalar kültü ve dili olarak milli bilincin uyanık kalmasını sağladığı gibi ait olduğu topluluğun zaman ve mekan içindeki yaratıcı dönüşümlerini bir ayna gibi yansıtır. Aşık Veysel'in de dediği gibi,

*"Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başka olmasa"*

(Güzelliğin On Para Etmez, Alptekin, 2004: 151)

Fikir ve yaşamların taşıyıcı gücü olan ve *"bizi adeta, kendi dar kabuğumuzdan taşıran, bir zevk ve heyecanla büyüleyen"* (Güney, 1956: 13) türküler, insanlığın evrensel anlamda ülkü değerlerini aşk, sevgi, hüzn, ayrılık, barış ve mertlik gibi izlekler etrafında "ben"den sana, "sen"den "bize" dönüştürür. Böylece evrenin kutsal mitik öyküsünü, Türkçenin varlık alanı içinde yeniden anlamlı hale getirir. Türk milletinin kökene ilişkin öykülerini, davranış ve düşüncelerini, zaman ve mekanın döngüsel darlığından kurtaran türküler, yalıtıklaşan değerleri ve psikik tıkanma süreçlerini aşip kendilik ekseninde yeniden kurdukça evrensel serüvenini tamamlar. Kurt ile koyunun bir arada gezmesi, ontolojik anlamda yaşaması, dünyayı insanlık adına anlamlandıran bir milletin, zıtlıkların bir bütün olarak nasıl varlaştığını göstermesi açısından da önemlidir. Bu açıdan türküler, kültürel bellek mekanlarını içtenlik imgeleriyle güçlendirerek Türk milletinin bir farkındalık bütünü oluşturmaya katkıda bulunur. Bu katkıyla birey ve toplum, kendi sesini, varlığını yitip gitmekten kurtarır.

Türk milletinin evrendeki tarihsel sesi olan türküler, her yakıldığı ve yakıldığı yeri içtenlik mekanına dönüştürerek dilimizi, kültürümüzü ve ontolojik olarak varlık alanlarımızı genişletir. Nitekim yatay boyutu ile dış dünyayı, dikey boyutu ile ise insan(lığ)ın içsel öyküsünü işleyen türküler, mikro kozmik anlamda Türk milletinin, makro kozmik anlamda ise evrenin seslerle örülü sırlarını içerir.

KAYNAKÇA:

- Alptekin. Ali Berat (2004), Aşık Veysel, Türküz Türkü Çağırırız, Akçağ Yay., Ankara.
- Alptekin, Ali Berat- Sakaoğlu, Saim (2006), Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21. Yüzyıllar), Akçağ Yay., Ankara.
- Assmann, Jan (2001), Kültürel Bellek, (Çev.. Ayşe Tekin), Ayrıntı Yay., İstanbul.
- Buran, Ahmet (2008), "Atatürk ve Türk Dili", Makaleler, (Haz., Ercan Aklaya vd.)Turkish Studies Yay., Ankara
- Fordham, Frieda (2004), Jung Psikolojisinin Ana Hatları, (Çev., Aslan Yalçın), SayYay., İstanbul.
- Girard. Rene (2001), Romantik Yalan ve Romansal Hakikat (Edebi Yapıda Ben ve Öteki), (Çev.Arzu Etensel İldern), MetisYay., İstanbul.
- Güney, Eflatun Cem (1956), Halk Türküleri-2, Yeditepe Yay., İstanbul.
- Harkheimer, Max (2008), Akıl Tutulması, (Çev. Orhan Koçak), Metis Yay., İstanbul.
- Jung, Cari Gustav (1999), Keşfedilmemiş Benlik, (Çev., Canan Ener Sılay), ilhan Yay., İstanbul.
- Kaya, Doğan (1999), Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yay.Ankara.
- Korkmaz, Ramazan (2008), Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş izlekleri, Grafiker Yay., Ankara.
- Köprülü, Fuat (2004), Saz Şairleri, Akçağ Yay., Ankara.
- Laing, R.D. (1993), Bölünmüş Benlik, (Çev., Selçuk Çelik), Kabaıcı Yay., İstanbul.
- Özbek, Mehmet (1975), Folklor ve Türkülerimiz, Ötüken Neşriyet, İstanbul.
- Parlatır, ismail (2003), Güzel Yazılan Şiirler, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Tanpınar. Ahmet Hamdi (2000), Huzur, Dergah Yay., İstanbul.
- Yakıcı, Ali, (2007) Halk Şiirinde Türkü, Akçağ Yay., Ankara.